

שסוחט את הפרי בשביל לתקן את טעמו בהוצאת הנזלים ממנו, ולכן אין לנסחט שם משקה, ומכל מקום ברימונים אסור, שמאחר שיש אנשים שסוחטים אותם, חוששים שמא יבוא לסוחטם (רש"י, ע"פ פמ"ג שם, ותוס' ד"ה ה"ג) [תשובת הגמ' נאמרה בקצרה, במקום שהיה ראוי להאריך (ריטב"א)]. ויש מפרשים, שאיסור סחיטה הוא בצירוף של 'אחשבינהו' יחד עם מנהג קצת המקומות, וכגון סחיטת רימונים שיש נוהגים לסוחטם, ולכן הסוחטם בידים אחשבינהו, ואילו הסוחט שאר פירות שאף אחד לא סוחט, לא מועילה סברת אחשבינהו, ולדבריהם הברייתא מתפרשת כפשוטה, בסוחט בשביל לשתות את המיץ הנסחט, ואסור רק ברימונים שבני מנשיא רגילים לסוחטם, ובשאר פירות מותר (רמב"ן; רשב"א).

רב פפא אמר וכו', שלדעתו לא מועילה סברת 'אחשבינהו' (רש"י), וסחיטת רימונים אסורה משום שלדעתו אין זה מנהג רק של בית מנשיא, אלא כך נוהג במקומות נוספים (ב"י א"ח שם, א). ויש מפרשים, שרב פפא לא נחלק אלא לענין מקוה, אבל לענין שבת, סחיטת רימונים אסורה משום 'אחשבינהו' (רשב"א, וראה לעיל מתי מועיל 'אחשבינהו' לדעתו).

■ להלכה: [א] תותים ורימונים אסור לסוחטם בשבת (ש"ע א"ח שם, א), הואיל ויש מקצת אנשים שסוחטים אותם (משנ"ב שם).

[ב] שאר כל הפירות העומדים לאכילה, מותר לסוחטם (ש"ע שם), שבטלה דעתו אצל כל אדם [וכסברת רב פפא, או כדעת רב חסדא לרמב"ן והראשונים]. ויש אוסרים, משום ש'אחשבינהו' [וכרש"י לפי רב חסדא], ואין להחמיר כמותם אלא במקומות שנהגו להחמיר (משנ"ב וביאה"ל שם).

[ג] פירות שנהגו לסוחטם בשביל שתיית המיץ שלהם, ושותים את המיץ שלהם בכל העולם, אסור לסוחטם (ראה רמ"א ומשנ"ב שם). [ד] פירות ששותים את המיץ שלהם במקום אחד בלבד, באותו המקום אסור לסוחטם, ובשאר מקומות, יש מתיירים (רמ"א שם) ויש אוסרים (מג"א ואחרונים המובאים במשנ"ב שם).

[ה] וגדר מנהג של מקום אחד, יש סוברים שהיינו דווקא באופן שאילו היה לכל העולם הרבה פירות ממין זה גם הם היו סוחטים, אבל בלאו הכי בטלה דעתו [ע"פ תוס' לעיל (צב, ב)] (מג"א, המובא במשנ"ב שם). ויש אוסרים בכל האופנים [וכדעת הראשונים החולקים על תוס', או משום שלמסקנא אף לתוס' אסור, משום סברת 'אחשבינהו' (ביאה"ל שם, בשם אחרונים). ולהלכה, במקומות שדרך לסוחט, אין להקל (ביאה"ל שם)].

סוחט אדם אשכול של ענבים, ודוקא בכמות קטנה של 'אשכול' אחד וכדו', שהמשקה הנסחט נבלע בתבשיל ומתקן אותו, אבל אין היתר לסחוט כמות גדולה של ענבים, כשהמשקה אינו מתערב באוכל (ריב"ש קמא). אכן, כאשר רוב המשקה נבלע באוכל, מותר אף שנשאר מיעוט משקה שאינו בלוע (ראה פמ"ג א"ח תקה משב"ז ב, ומשנ"ב שם, ה). ויש שהוסיפו, שהיינו דוקא כאשר מיעוט המשקה אינו צף מעל האוכל ומובדל לעצמו (חז"א א"ח נ, א).

לתוך הקדרה, שסחיטת פירות נחשבת למפרק שהיא תולדת דש רק כאשר יש שם משקה לנסחט, אבל כאשר סוחט לתוך אוכל יש לנסחט שם אוכל, והרי הוא כמפריד אוכל מאוכל, שאין זה בכלל מלאכת מפרק (רש"י, ע"פ שעה"צ שם, כ; רמב"ם שבת ח, י), שגדר מלאכת דש הוא לפעול שינוי בדבר שנעשית בו המלאכה, כגון בסחיטת פירות, שהמשקה הנסחט הופך מאוכל למשקה (ראה תוס' לעיל ע, ב ד"ה מפרק).

ומשום דקבר כמנשיא בן מנחם הלכה כמותו, שכיון שהזכיר רב נחמן בפסק ההלכה את מנהגם של בית מנשיא, משמע שזהו עיקר הטעם לאיסור סחיטת רימונים, ולכן מבררת הגמ' מדוע נסמכים על מנהג יחידים, אבל מעיקר דברי הברייתא שהביאה את מנהגם של בית מנשיא לא שאלה הגמ', שיתכן היה לפרש שמנהגם של בית מנשיא הובא רק לחיזוק הענין, אבל לא על זה נסמך האיסור (דרישה שם, א).

מנשיא בן מנחם הוי רובא דעלמא – שענין סחיטה נקבע לפי מה שדרך בני אדם לסוחט, ומעשיו של אדם יחיד אינם קובעים מה נחשב לדרכו בכך (רש"י), אבל מנהג הרבים של אותו הדור קובע מה נחשב לדרכו בכך. ומשמע כאן בגמ' שהוא דבר שתלוי ונקבע בכל דור ודור לפי המקום והזמן [ומכאן יש לדון על סחיטת פירות הדר בזמננו, האם נחשב לדרכו בכך] (חז"א א"ח ג, ה).

וחקמים אומרים אינו מקדש אלא דבר שקמוהו מקימין, שאיסור כלאים נוהג רק במיני צמחים שדרך בני אדם לזרוע, שכן משמע מלשון הפסוק 'אשר תזרע', דבר שבני אדם נוהגים לזרוע ורוצים בקיומו (ראה פיהמ"ש רע"ב כלאים ה, ח), ואילו את הקוצים רגילים לעקור מהשדות, ולכן אינו אסור אלא בערביא בלבד, ששם מקיימים את הקוצים (שם).

דערביא אתרא, הקא בטלה דעתו אצל כל אדם, שבדיני בטלה דעתו יש להבדיל בין שני מצבים: [א] דבר שאינו תואם את דרך ההתנהגות הרגילה של בני אדם, נחשב 'שלא כדרך' אפילו במקום שנהוגים כך, כגון נשיאת דברים על הראש. [ב] דבר שאינו נוגד את כללי ההתנהגות הרגילה, אלא שלפי המצב הקיים אינו דבר נפוץ, כגון סחיטת רימונים, שבגלל מיעוט הרימונים לא רגילים לסוחטם, או גידול קוצים, שבגלל העדר השימוש בהם אין בני אדם מקיימים אותם, אבל אילו היה המצב שונה היה משתנה המנהג, ובדברים כגון אלו הכלל הוא שאם יש יחיד שנוהג כך, בטלה דעתו, ואם יש רבים בני מקום אחד [אתרא] שנוהגים כך, הוא מנהג חשוב שלא נאמר עליו בטלה דעתו, ולכן באותו מקום אסור, ובשאר המקומות נחלקו רבי אליעזר וחכמים (תוס' לעיל צב, ב ד"ה ואח"כ). ויש מפרשים, 'דערביא אתרא', היינו שיש מקומות רבים שמקיימים שם קוצים, ואילו סחיטת רימונים היא דבר שאף אחד לא עושה, מלבד משפחה אחת [אתרא] אינו סברא שלכן הוא מנהג חשוב, אלא שבמציאות יש מקומות שעושים כך] (רשב"א וחי' הר"ן), ולדעתם, כל דבר שיש הרבה שרגילים בו, לא נחשב ש'בטלה דעתו' [למרות שאינו בגדר הנ"ל, שבשאר המקומות היו משנים את מנהגם אילו היה משתנה המצב] (ראה ביאה"ל שם, א).

שסחטו ותתן במקוה. הקדמה. בסוגיית דנים על שני סוגי משקים העלולים לפסול את המקוה: [א] דבר שיש לו 'שם משקה', כגון שמן ויין פוסל את המקוה כאשר יש כמות ממנו הגורמת לשינוי מראה המקוה. [ב] דבר שאין לו שם משקה, כגון מיץ של שאר פירות הנחשב לזיעה בעלמא, אינו מצטרף לשעור ארבעים סאה, ודנים עליו בסוגיא האם הוא פוסל את המקוה בשינוי מראה.

הקא נמי כיון דאחשבינהו הוי להו משקה, שלדעת רב חסדא לא אומרים 'בטלה דעתו', אלא כיון שסחט את הפירות 'אחשבינהו' ויש שם משקה לנסחט, ולדעתו כל הסוחט את אחד הפירות בשביל לשתות, יש למשקה הנסחט שם משקה, וחייב על סחיטתו [מהתורה (פמ"ג שם משב"ז א)]. ולכן בהכרח לומר שהברייתא המתירה סחיטת שאר פירות, עוסקת באופן שאין 'אחשבינהו', וכגון